

Els diccionaris de pronúncia del català: passat, present i futur

Joan JULIÀ-MUNÉ
Universitat de Lleida

Recibido: octubre 2004

RESUMEN

La llengua catalana disposa d'informació fonètica detallada multidialectal d'ençà que el *Diccionari català-valencià-balear* d'Alcover & Moll (1926/1930-1962/1968) fou enllestit quatre dècades enrere. Més endavant aparegué el primer diccionari de pronunciació del català (Bruguera, 1990, 2004²), restringit al català central i amb una sola pronúncia per entrada -per tant, sense variants- i amb informació reduïda en relació amb noms propis, manlleus i neologismes. Més endavant es publicà un vocabulari d'unes 2.000 paraules (Paloma & Rico, 2000) en els dos estàndards orals de Catalunya: central i nord-occidental, de caràcter normatiu i en transcripció ampla, suficient per als parlants catalans. Poc després veié la llum un diccionari de pronúncia de la varietat valenciana (Lacreu, ed., 2001), que conté un nombre elevat d'entrades, però sense informació onomàstica, morfològica ni relativa a la variació de la pronúncia d'aquest parlar. Finalment, es presenta un diccionari en procés d'elaboració d'unes 70.000 entrades i de més de 200.000 pronúncies. El *Diccionari de pronúncia catalana (DPC)* ha estat concebut per Julià-Muné & Creus com un diccionari de pronúncia descriptiva, en principi de les varietats nord-occidental i central de la llengua catalana, que ofereix a més la pronunciació estàndard recomanada.

Palabras clave: fonètica descriptiva catalana, diccionari de pronúncia, transcripció fonètica.

The dictionaries of catalan's pronuntiation: past, present and future

ABSTRACT

Catalan has had a lack of references on pronunciation since the multidialectal ten-volume dictionary of Alcover & Moll (1926/1930-1962/1968). Later on, the first Catalan pronunciation dictionary (Bruguera, 1990, 2004²) was compiled, although it was restricted to Central Catalan and offered just one possible pronunciation, so with no variants and few proper names, loanwords and neologisms. Recently, a vocabulary (Paloma & Rico, 2000) of about 2,000 entries was published with two main pronunciations (Central and North Western Catalan). It had an orthoepic purpose and used a broad transcription aimed at Catalan speakers. Even more recently a dictionary which covers the Valencia variety (Lacreu, 2001) was compiled with a large amount of entries but without including any variants or proper names. Finally the work in progress of a forthcoming dictionary which contains about 70,000 entries and over 200,000 pronunciations is introduced. The *Diccionari de pronúncia catalana (DPC)* is being compiled by Julià-Muné & Creus as a descriptive Catalan pronouncing dictionary that offers the recommended and common use Catalan pronunciation.

Key Words: Catalan descriptive phonetics, pronunciation dictionary, phonetic transcription.

I have used all the Latin letters that seemed to fit our language well and could be rightly pronounced, as well as some other letters that seemed needful to me, while those were taken out that did not suit the sounds of our language. Some of the consonants of the Latin alphabet were rejected, and some new ones added. No vowels were rejected, but a good many were added, since our language has the greatest number of vowel sounds. (ANÒNIM ISLANDÈS, s. XII / HAUGEN, 1972² [1950]: 13)

1. EL SO, LA PARLA I LA SEVA REPRESENTACIÓ

1.1. De la pedra sinaítica a la transcripció i l'emmagatzematge del so

Des que l'*homo sapiens* esdevingué *homo loquens* va tenir la necessitat imperiosa de deixar constància del seu pensament i d'expressar els seus desitjos, tot donant fe, així, de la seva existència. Per aconseguir-ho, calia servir-se d'algun mitjà de preservació en un suport prou resistent perquè poguessin romandre inalterables al màxim de temps possible. Primer foren els pictogrames i els incipinets senyals de parla del llenguatge articulat. D'aquesta manera els sons emesos per comunicar-se podien representar-se de forma aproximada i prou ben discriminada, com ens permeten observar les restes arqueològiques que hem estat capaços de descobrir i conservar. D'aquí que el testimoni més antic amb què comptem avui correspongui a una llengua semítica del Pròxim Orient, en contacte amb l'egípcia. Es tracta, concretament, de les inscripcions alfabètiques —basades en el principi acrofònic i considerades les primeres de la humanitat ara per ara— en protosinaític, tal com es conserven al peu de l'esfinx de marès o pedra arenosa trobada a Serabit al-Khadim, obra de miners de la península del Sinaí i que s'ha datat cap al 1700 abans de Crist (Healy, 1990: 16-17).

De totes maneres, caldrà esperar quasi tres mil·lennis per poder disposar —ara ja en un suport més manejable i amb un mitjà d'escriptura que ens és força més familiar, és a dir, en tinta sobre pergamí— d'una proposta de set folis, en forma de tractat reduït, sobre la relació que s'estableix entre el so i la grafia. Es tracta del que s'ha considerat el 'primer tractat gramatical' d'Occident, conegut com l'Anònim islandès del s. XII, del qual es pot veure una mostra a la citació de l'encapçalament. En aquest document ja s'evidencia que els sons —avui més aviat parlaríem de fonemes— d'un idioma sovint no es poden representar per mitjà de les lletres dels alfabetos de llengües de cultura superior —el llatí aleshores— per la manca de correspondència entre so i grafia, sobretot si la nova llengua —l'islandès, en aquest cas— té un inventari fonològic més extens que la que li serveix de model, en disposar aquest d'un alfabet fixat i influent: el llatí respecte a l'islandès. L'autor del 'tractadet' esmentat proposa ampliar a 9 les 5 lletres llatines que fins aleshores feia servir l'islandès per representar-ne els segments vocàlics. Justifica els nous símbols per mitjans articuladoris i afirma que pot arribar a distingir fins a 36 timbres vocàlics. Finalment pretén demostrar la importància de fer la distinció ortogràfica mitjançant la prova de la commutació per parells mínims. Aquell autor, probablement membre d'una comunitat religiosa amb escassa formació lingüística però amb una gran intuïció de l'estructura fonològica de la llengua que parlava, arribà a descriure-la quasi com s'hauria pogut fer en ple segle XX.

Podria considerar-se, doncs, un clar predecessor dels estudiosos del concepte de *fone-ma* que vuit segles després arrelaria a partir del sistema d'oposicions fonològiques de l'Escola de Praga, en el si de la qual, per cert, no fou mai reconegut explícitament¹.

En iniciar-se el darrer quart del s. XIX un avenç tecnològic provocà un salt gegantí en la *preservació, reproducció* i, consegüentment, en la capacitat de *representació* dels sons de la parla en poder escoltar i sentir reiteradament seqüències de sons idèntiques: la invenció i comercialització del *fonògraf*. Es tractava d'un aparell reproductor dels sons enregistrats en un cilindre connectat a un megàfon, inventat per Thomas Edison (1877) i comercialitzat als EUA des de 1887 (Columbia Phonograph Company). Posteriorment Emil Berliner (1894) desenvolupà el procediment d'enregistrar i reproduir el so per mitjà d'una superfície plana i circular, o disc, la qual cosa originà el *gramòfon*, comercialitzat per la Deutsche Grammophon Gesellschaft des de 1898, que es féu popular, un cop impulsat amb energia elèctrica, amb el nom de 'gramola'. Amb aquests invents s'avançava fonamentalment en la direcció de la preservació i reproducció del so, alhora que es progressava respecte a la seva representació.

L'any 1886 naixia l'Associació Fonètica Internacional —l'actual *The International Phonetic Association*, encara que inicialment ho va fer amb el nom *The Phonetic Teachers' Association*. Des de bon començament un dels objectius de la seva tasca fou l'establiment d'un alfabet fonètic aplicable a totes les llengües del món. La idea sorgia d'Otto Jespersen, que la va transmetre en carta a Paul Passy², i gràcies a un entusiasme compartit apareixia el 1888 la primera versió de l'Alfabet Fonètic Internacional (*The International Phonetic Alphabet, IPA*, 1949). L'aparició d'aquest alfabet, que d'aleshores ençà s'ha anat ampliant i modificant³, suposa no només un nou sistema que afavoreix la representació inequívoca dels sons damunt del paper mitjançant un conjunt de símbols convencionals i diacrítics —les característiques fonètiques, des d'un punt de vista teòric, de tots els sons de les llengües del món—, sinó que a més és una eina imprescindible per a la descripció més precisa de les llengües i per al seu estudi contrastiu, especialment en relació amb l'ensenyament.

En aquests inicis de segle i de mil·lenni, possiblement perquè la història evolucionaria de forma cíclica i perquè els avenços tecnològics no s'aturen, els invents del passat han deixat pas a nous mètodes d'emmagatzemament i reproducció del so, per mitjà de les cassetts, els CD, els DVD o els minidisks. Alhora, la tecnologia ha permès el seu tractament digitalitzat a través de programes informàtics que faciliten les aplicacions més diverses, entre les quals la transcripció fonètica automatitzada. Tanmateix, és en l'àmbit de la representació del so mitjançant procediments mecànics on encara no s'ha assolit l'estandardització necessària.

¹ El lingüista d'ascendència noruega Einar Haugen (Sioux City, Iowa, 1906) en féu l'edició crítica i la traducció a l'anglès (Universitat de Wisconsin, 1950 / Universitat de Harvard, 1972 [EUA]), per ser la llengua de cultura dominant a Occident en aquesta segona meitat de segle, com ho era el llatí a l'època en què fou escrit el tractat.

² El fonetista francès Paul Passy (1859–1940) n'és considerat el fundador (París, 1888/1897).

³ Se'n poden consultar els detalls al que podem considerar el 'manual' de l'AFI: *Handbook of the International Phonetic Association. A guide to the use of the International Phonetic Alphabet* (1999).

La darrera versió de l'AFI, publicada l'any 1993, amb algunes correccions incorporades el 1996, ha estat adaptada al català per l'Institut d'Estudis Catalans (1999).

1.2. Lexicografia i fonètica

Els dubtes sobre com es pronuncia tal o tal mot d'una llengua són habituals en circumstàncies diverses. Quan aprenem una llengua forana aquesta mena de dubtes en assalten sovint, si no és que som víctimes de la ignorància completa, sobretot quan es tracta d'aquelles en què el divorci entre l'ortografia i la pronúncia és pràcticament insalvable. El cas de l'anglès, on la grafia és més un llast que una crossa —en comparació amb l'espanyol o el francès, on el divorci no és tan traumàtic ni de bon tros, malgrat les aparences—, és ben típic. Però també ens hi trobem respecte a les llengües fonogràfiques amb alfabet no llatí —com ara el rus— que exigeixen sistemes de transliteració i transcripció específics⁴, o les logogràfiques, que fan servir caràcters, entre les quals es troben el japonès i el xinès. En aquest darrer cas hauríem de partir del sistema de romanització *pinyin* per al xinès estàndard, conegut a Occident com a mandarí. Ara bé, de vegades el dubte implica la nostra pròpia llengua, ja sigui perquè en un moment determinat hem de pronunciar un mot poc freqüent o que sentim amb pronúncies diferents i no sabem quina és la correcta, o bé perquè es tracta d'alguna variant dialectal que no és la nostra.

Com podem informar-nos, doncs, de la pronúncia d'un mot? Si no disposem d'una casset, un compacte, un DVD o d'algun altre sistema alternatiu, que ens permeti sentir el so directament, ara per ara la forma més pràctica que tenim a l'abast és sens dubte el *diccionari de pronúncia*. El camp de la lexicografia, tanmateix, ens permet poder trobar informació sobre pronunciació en diferents tipus de diccionaris:

- a) En els *monolingües* o generals, com ara el *Longman Dictionary of Contemporary English* (1995 [1978]), que conté informació bàsica relativa a la pronúncia de l'anglès britànic i del nord-americà. En francès disposem, entre d'altres, del *Dictionnaire de la langue française 'petit Robert'* (1982 [1967]), de característiques similars a l'anterior, però amb una sola forma estàndard. Incorporen transcripcions fonològiques, entre barres inclinades en el primer cas (p. e. *arrangement* /ə'reɪndʒmənt/; *murder* /mɜ:'dɛll'mɜ:'dɜ:/) o entre claudàtors en el segon (p. e. *arrangement* [aʀɛ̃ʒmã]; *essuyer* [esɥije]). En català, però, no és habitual disposar d'aquesta mena de transcripcions en els diccionaris monolingües generals.
- b) En els *bilingües*, en què la informació fonètica resulta especialment útil atès que l'usuari sovint coneix poc o gens una de les dues llengües. En els diccionaris bilingües que tenen a veure amb les llengües que ens són més properes (la catalana i la castellana, combinades o no) s'hi solen incloure cada cop més, en general, tant la pronúncia d'aquestes llengües com la de la forana. En tenim unes mostres al *Diccionari Vox*, amb transcripció del català i del castellà revisada per Badia i Margarit (1974) (p. e. *aberració* [əβərrəsió], *xiu-xiuejar* [ʃiũʃiwəzjá]; *aberración* [aβerraθjón], i al *Diccionari Diàfora* amb transcripció de Rafel (1982) per al català (p. e. *aberració* [əβərrəsió]). Tan-

⁴ Vegeu-ne alguna mostra a IEC (1990b, 1996, 2003).

mateix, com és lògic d'altra banda, no incorporen variants, ni cap altre tipus d'informació fonètica.

- c) Els *diccionaris de pronúncia*, pròpiament dits, ens mostren la pronunciació en transcripció fonètica dels mots que hi figuren amb entrades ortografiades, de vegades amb indicació de variants dialectals. Vegem-ne uns quants exemples: en català *beure* ['bewre || 'bɛwrə]; *veure* ['bewre || 'bɛwrə] o *eurofonetista* [ɛwrofone'tisteɐ || ɛwrufo'nətistə] (Julià-Muné & Creus, en prep.), on la primera de cada parella es la transcripció corresponent al català nord-occidental i la segona al central; en anglès *bath* 'bany' ['bɑ:θ || 'bæθ] o *vase* 'pitxer' [vɑ:z || veɪs] (Wells, 2000² [1990]), en què la primera reflecteix la varietat estàndard de l'anglès britànic i la segona la del nord-americà; en francès *effectuer* 'efectuar' [ɛfɛk'tɥɛ | ɛfɛk'tɥɛ | ɛfɛk'tɥɛ | ɛfɛk'tɥɛ | ɛfɛk'tɥɛ], segons cinc grups de parlants de francès estàndard (Martinet & Walter, 1973).

2. ELS DICIONARIS DE PRONÚNCIA CATALANS

La classificació lexicogràfica anterior avança algunes de les consideracions que cal fer en parlar dels diccionaris de pronúncia catalans. La primera és que sempre que es parla de la història és interessant començar amb algunes pinzellades referents a la prehistòria. En el cas que ens ocupa això significa esmentar el *Diccionari català-valencià-balear* d'Alcover & Moll (1926/1930-1962/1968). Tot i que l'hauríem d'encabir en l'apartat dels diccionaris monolingües —no en la categoria de diccionaris generals, perquè es tracta d'un diccionari descriptiu en 10 volums— a hores d'ara encara és el referent lexicogràfic català amb més informació fonètica multidialectal. No obstant això, el DCVB avaluat en el seu conjunt, i des de la perspectiva actual, presenta bàsicament dos inconvenients: a) requereix una bona actualització tant pel que fa a informació lèxica —entrades— com fonètica —pronúncies— perquè no podem oblidar que reflecteix el català de principis del segle passat; b) precisament en relació amb la informació fonètica, que és la que prioritàriament ens interessa, cal fer notar que es tracta d'una informació irregular, la qual cosa significa que hi ha entrades sense transcripció (1), d'altres amb pronúncies relatives a una sola àrea o bloc dialectal (2) o a unes quantes (3) i d'altres on, certament, les realitzacions fonètiques que hi trobem, en profusió, representen pràcticament tot el domini dialectal català (4). Vegem-ne unes mostres:

(1) GRAELLADA

(2) PEBROT
[pə'βrɔt] (or.)

(3) ENVERNISSAR
[əmbərnɪ'sa] (Bar.)
[əɲvərnɪ'sa] (Mall.)
[əmbərnɪ'sar] (Val.)

(4) CADIRA

[kə'diɾə] (pir-or., Empordà, Gironès, Lluçanès, Pla de Bages, Vallès, Barcelona, Tarr., Bal.)

[ka'diɾɛ] (Ll [eida])

[ka'diɾa] (Andorra, Tortosa, Calasseit, Maestr., Val.)

[kə'diɾə] (Palma, Manacor)

[kə'riɾə] (Santanyí)

[ka'ira] (Castelló, Murvedre, Llíria, València, Alacant)

[ka'ire] (Sueca)

[ka'irɔ] (Gandia, Benigànim/Vall d'Albaida)

[ka'ria] (Monnòver).

(vg. també l'entrada AIXÍ)

El recorregut per aquesta protohistòria té una altra aturada obligatòria que novament ens remet a un tipus de diccionari no estrictament de fonètica. En aquest cas, es tracta de tres diccionaris bilingües (castellà < > català), els primers en incorporar la transcripció fonètica a les entrades: el *Diccionari manual castellà-català, català-castellà* (Vox, 1974⁵); el d'Elies (1975, 1979)⁵ i el *Diccionari essencial castellà-català català-castellà* (Diàfora, 1982)⁶ (vegeu-ne les exemplificacions del primer i el tercer a l'apartat anterior § 1.2b). La principal característica d'aquests diccionaris, a banda de consideracions de tipus metodològic, és que únicament reflecteixen la pronúncia del català oriental central.

Fent un salt en el temps, i situant-nos ja en el període que enceta la història dels diccionaris de pronúncia catalans, el primer diccionari al qual podem atribuir aquesta qualificació amb propietat és el *Diccionari ortogràfic i de pronúncia* de Jordi Bruguera (1990; cf. 2004² i la ressenya de Creus (2005)), que apareix el mateix any en què l'Institut d'Estudis Catalans publica la seva *Proposta* per a la fonètica. Aquest diccionari, que ha estat analitzat en altres treballs de forma més detallada (Cabré i Monné, 1992-93), suposa una actualització pel que fa al lèxic, si el comparem amb les obres esmentades anteriorment, i una bona aportació morfològica; tanmateix, conté poca informació relativa a noms propis, terminologia especialitzada, manlleus i neologismes. Encara es tracta, però, d'un diccionari restringit al català central i sense variants, amb només una sola pronúncia per entrada (p. e. *a/ber/ra/ci/ó*; *-ons* [əβərəsíó]; *-óns* *f.*; *xiu/xi/ue/jar* [ʃiwʃiwɛʒá] *v* (→ envejar).

En els darrers anys s'ha publicat alguna altra obra lexicogràfica en relació amb la pronúncia del català: Paloma & Rico (2000) han elaborat un extens vocabulari d'unes 2.000 paraules en els dos estàndards orals de Catalunya: central i nord-occidental, de caràcter normatiu i en transcripció ampla, suficient per als catalanoparlants (p. e. *CBS* [sébéésə] | [sébéése]), *perquè* [pərké] | [perké]); en l'àmbit valencià ha vist la llum un diccionari de pronúncia valenciana (Lacreu, ed., 2001),

⁵ Aquesta obra utilitza una simbologia fonètica inadequada, imprecisa i confusa (p. e. *albergínia* [ælbəɾjínice]).

⁶ Es comenten a Wheeler (1980) i a Cabré i Monné (1992-93).

extensíssim pel que fa a entrades, encara que amb l'exclusió de l'onomàstica, de variants fonètiques i d'informació morfològica (p. e. *aberració* [aβerasió], *xiu-xiuejar* [tʃiwɨtʃiwedʒár]).

Actualment, em consta que pel cap baix n'hi ha dos més en preparació: el *Diccionari ortològic català* d'un equip de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona (Cabrè, Yzaguirre & Clua, 2000; Yzaguirre & Salvà, 2003) i el *Diccionari de pronúncia catalana* (DPC) del Grup de recerca en Fonètica, vinculat al Laboratori de Fonètica "Pere Barnils" de la Universitat de Lleida. A la descripció d'aquest darrer dedico l'apartat següent.

3. EL FUTUR *DICCIONARI DE PRONÚNCIA CATALANA* (DPC)

El *Diccionari de pronúncia catalana* (DPC), que es va començar a gestar l'any 1992 prenent com a referent bàsic el diccionari de J. C. Wells (1990) per a l'anglès, és un dels projectes que desenvolupa el *Grup de recerca en Fonètica* del Laboratori de Fonètica "Pere Barnils"⁷, adscrit al Departament de Filologia Catalana i Comunicació de la Universitat de Lleida. En una primera fase (1994-2000), reconegut com a projecte *Dicfon*, l'objectiu prioritari era l'estudi de la pronunciació de la varietat nord-occidental del català (Julià i Muné, 1996). Actualment, integrat en el projecte *Fondescat* (Fonètica descriptiva catalana), a més d'incrementar considerablement el nombre d'entrades ha incorporat la pronunciació de la varietat oriental central (Julià-Muné & Creus, 2003, 2004).

3.1. Plantejament i objectius

El *DPC* pretén ser un diccionari descriptiu de pronúncia, amb orientacions ortoèpiques, que contingui informació fonètica de les dues varietats estàndards parlades a Catalunya: el nord-occidental i l'oriental central. La principal característica de l'obra és —utilitzo el present en sentit prospectiu—, que, a més de ser una actualització i ampliació lèxica respecte a altres de precedents —amb vocabulari especialitzat, sigles, acrònims i onomatopeies, noms propis autòctons i forans, manlleus i neologismes, així com dialectalismes nord-occidentals—, incorpora variants fonètiques per a una mateixa entrada, a partir de les realitzacions més habituals en la varietat subdialectal més extensa de cada bloc (lleidatà, en el cas del nord-occidental, i barceloní-gironí, en el cas del central). Les entrades contenen també informació sobre flexió i derivació, així com orientacions ortoèpiques quan es considera convenient.

⁷ Fundat el gener de 1983 a l'Estudi General de Lleida (Universitat de Barcelona), coincidint amb la celebració del cinquantenari de la mort del fonetista Pere Barnils (1882-1933) —l'introduïdor de la fonètica experimental a Espanya—, el 1992 esdevingué el primer servei d'ajut a la recerca, de caràcter interdepartamental, de la renascuda Universitat de Lleida. Tres anys després s'adscrigué al Departament de Filologia Catalana, en crear-se aquest el 1995 (vg. www.udl.es/labfon).

Inicialment, es projectà l'elaboració d'un diccionari de pronúncia del català nord-occidental que aplegués la informació fonètica recollida a través d'un treball de camp rigorós, tant pel que fa al disseny metodològic (diferents tipus de proves per a l'obtenció de dades de forma espontània), com a la diversitat de la mostra (segons les variables sexe, edat, nivell d'estudis, professió, adscripció geogràfica dins un àmbit territorial definit, etc.). D'ençà que es començaren a fer les primeres enquestes l'any 1994 —fins ara s'han comprovat mitjançant enquestació més de 5000 pronúncies—, i per tant es començà a bastir el corpus, tant oral —només amb dades fonètiques nord-occidentals— com escrit, el que s'ha fet és anar ampliant aquest corpus. Un cop assolit aquest primer objectiu, que coincideix amb la primera fase del *DPC* (1994-2000), es va considerar que calia replantejar-se algunes de les previsions inicials, bàsicament en dos sentits:

- a) En primer lloc, tenint en compte la variació fonètica que en molts casos s'obtenia a partir de les enquestes per a un sol mot, era evident que s'havien d'organitzar les dades, la qual cosa implicava fixar un ordre d'aparició de variants a partir d'uns criteris objectius. Es va decidir que la primera variant fonètica correspongués a la forma considerada estàndard i que les següents apareguessin segons el grau de més a menys freqüència d'ús. És aleshores quan es va pensar que podria resultar interessant per als futurs usuaris del diccionari disposar també de la forma estàndard oriental central.
- b) En segon lloc, es va considerar que, a més de vocabulari d'ús general, calia que el diccionari incorporés altre tipus de lèxic, com ara neologismes, manlleus, onomàstica, vocabulari especialitzat, orientacions ortoèpiques, etc. En aquests casos també es podien obtenir les dades a partir de recerca empírica, però era molt difícil que les formes s'obtinguessin de forma espontània. Per tant, necessàriament en algunes entrades, se n'havien de limitar o excloure les variants fonètiques.

El principal objectiu del *DPC* és contribuir al coneixement de la fonètica descriptiva del català, encara que sigui de forma parcial, a partir de dades actuals sobre pronúncia. En aquest sentit es pot complementar i actualitzar la informació dels que fins avui constitueixen els projectes més ambiciosos en matèria fonètica: l'esmentat *DCVB* d'Alcover & Moll i l'*Atlas lingüístic del domini català* (Veny & Pons, I/II, 2001/2004), en procés de publicació. A més, el *DPC* també pot aportar millores respecte a obres més recents, concebudes com a diccionaris de pronúncia *stricto sensu*, ja sigui per les diferències des del punt de vista dialectal (Bruguera, 1990, 2004²; Lacreu, 2001), com pel volum del lèxic que incorpora (Paloma & Rico, 2000).

Aquest diccionari podria convertir-se, doncs, en una eina de consulta útil, d'una banda, per a la persona —especialista o no en lingüística— que en un moment donat pot tenir un dubte referent a la pronúncia en català nord-occidental o central d'algun mot; per exemple a l'hora d'impartir una classe, fer una conferència o llegir un butlletí de notícies. D'altra banda, el *DPC* podria esdevenir una font de dades fonètiques, i per tant material d'investigació, per als lingüistes interessats en la variació fonètica.

3.2. Estructura de l'obra

El diccionari consta bàsicament de tres parts: *a*) una introducció, *b*) el corpus, pròpiament dit, que a més de les entrades incorpora quadres d'informació fonètica i *c*) un recull de dialectalismes nord-occidentals.

A la *Introducció*, a banda de consideracions de caràcter general, com ara els precedents en altres llengües (Jones, 2003¹⁶ [1917]; Warnant, 1968³ [1962]; Duden, 2000 [1962]; Martinet & Walter, 1973; Krech & Stötzer (1982); Wells, 2000² [1990]) o en relació amb el català —vg. § 2—, la gestació de l'obra, les instruccions sobre l'ús del diccionari, etc., s'hi pot trobar informació relativa a la variació fonètica del català en les seves diferents varietats dialectals. Així doncs, l'usuari —catalanoparlant o no— disposa d'una síntesi de les característiques principals dels sons propis del català, informació que, òbviament, pot ampliar amb les obres especialitzades que s'hi referencien al final. De totes maneres, com deia, el *DPC* pretén oferir informació bàsica sobre fonètica general i catalana dins del corpus lèxic mateix, mitjançant quadres de síntesi terminològica disposats segons una ordenació alfabètica de la terminologia que contenen (vegeu-ne una mostra, a l'*Apèndix* final d'aquest article —*abreviacions, africac i pronunciació de la lletra 'C'*—, juntament amb un mostrari de diverses entrades).

Tanmateix, la part essencial del *DPC* la constitueix el *corpus*, és a dir, el conjunt d'entrades lèxiques amb les corresponents realitzacions fonètiques, les característiques de les quals s'amplien en els apartats següents.

Al final del diccionari l'usuari pot trobar un *vocabulari* que aplega mots usuals en català nord-occidental, que no es troben en els diccionaris generals de la llengua catalana (*DIEC*, 1995; *GDLC*, 1998), amb la corresponent definició. En aquest sentit, i atesa la dificultat que implica decidir quan un mot es pot considerar exclusiu d'una zona dialectal (Creus, González & Julià, 1998) s'ha dut a terme una recerca lexicològica que ha consistit a contrastar diferents obres lexicogràfiques i realitzar nombroses enquestes.

3.3. Contingut

En termes generals, el *DPC* conté unes 70.000 entrades i més de 200.000 pronúncies, disposades tal com s'indica tot seguit.

3.3.1. Corpus i fonts

El corpus del diccionari està format per vocabulari comú i especialitzat —que representa aproximadament un 85% del total—, noms propis autòctons i forans (9%), manlleus i neologismes (3%), sigles, acrònims i onomatopeies (2%) així com dialectalismes nord-occidentals (1%).

El *vocabulari comú* recull la majoria de les entrades del diccionari normatiu del català (*DIEC*, 1995), lèxic incorporat amb posterioritat en altres obres lexi-

cogràfiques (*GDLC*, 1998) i els dialectalismes que com a novetat incorpora el *DPC*. És sobretot en aquesta part del corpus on s'ha dut a terme el treball empíric, és a dir, l'obtenció de realitzacions fonètiques a partir d'enquestes. Les dues primeres fonts —especialment el *GDLC* (1998)— han estat també la base del *vocabulari especialitzat* que abraça els àmbits literari, científic, jurídic i tecnològic.

Pel que fa als *noms propis* autòctons i forans s'inclouen tant antropònims i topònims com noms comercials o relacionats amb el món artístic. En aquesta part del corpus s'han combinat tant les dades que aporten les fonts especialitzades (Albaigès, 2000¹¹ [1980]; Jones, 2003¹⁶ [1917]; Moran, Batlle & Rabella, 2002; Wells, 2000² [1990]) o treballs de camp puntuals amb propostes ortogràfiques (Julià i Muné, 2000, 2004), com l'experiència pròpia dels autors del *DPC*.

Per als *manlleus* i *neologismes*, a banda de beneficiar-nos de la recerca que en aquest camp s'ha dut a terme en català (TERMCAT, 2001a,b; Colell, 2003), s'hi han introduït mots que per la seva actualitat encara no han estat recollits en cap obra (p.e. *chapapote* / (*t*)*xapapote*). Quant a les *sigles*, els *acrònims* i les *onomatopeies*, les nostres fonts han estat bàsicament Mestres & Guillén (2001² [1992]) i Riera-Eures & Sanjaume (2002).

3.3.2. Característiques de les entrades

La majoria de les entrades del *DPC* apareixen ortografiades —seguint l'ordre alfabètic— en lletra minúscula (1) —llevat dels noms propis, en què la primera lletra apareix en majúscula (2)— i en negreta. Quan s'escau, s'hi afegeix informació de tipus flectiu i en casos específics s'hi inclou simbologia addicional al darrere del mot: ® per a les marques comercials (3) i * en els dialectalismes (4). Per als manlleus no adaptats ortogràficament al català, a més de la negreta, s'utilitza la cursiva (5). A continuació s'hi adjunta la informació morfològica mínima relativa a la categoria lèxica (verb, adjectiu, adverb, etc.) a excepció dels noms, sigles i acrònims (6), en què només s'indica, quan és possible, la categoria morfològica (masculí o femení). Aquest tipus d'informació apareix de forma abreujada i en lletra cursiva no negreta. Finalment, hi figura la transcripció fonètica.

- (1) **adjuntar**, -se *v.* [a.ɗʒun'taʎr.se l'tas] || [əɗʒun'taʎrsə]
- (2) **Alfons**, -a *m. & f.* [aʎ'fonsʎɛ] || [əʎ'fonsʎə]
Barceloneta [bar.se.ʎo'ne.te] || [bərsəʎu'netə]
- (3) **Alfa Romeo**® [aʎ.fa.ro'me.o] || [aʎ'farə'meə | aʎ'fəru'məw] *it.* ['alfarə'meə]
- (4) **empostada*** *f.* [em.po'sta.ðɛ lam.] || [əmpus'taðə]
- (5) **ad naturam** *loc. adj. & adv.* [ad.na'tu.ram]
- (6) **BBC** *f.* [be.βe'se l'θe (!)] *ang.* [bi:bi:'si:]

3.4. La informació sobre la pronúncia i la diversitat de transcripcions

Aquesta és sens dubte la part més important d'un diccionari de pronúncia, per la qual cosa convé que l'usuari en conegui tant els aspectes formals com, en el cas en què hi hagi més d'una forma, quins criteris s'han aplicat per a la seva disposició.

3.4.1. Tipus de transcripció: simbologia

En el *DPC* s'hi poden trobar dos tipus de transcripció fonètica: les transcripcions en català de les varietats nord-occidental i central i, esporàdicament, d'altres parlars, i transcripcions en una trentena de llengües diferents, que corresponen a la pronúncia originària dels mots no catalans (noms propis, manlleus i neologismes, bàsicament). En tots els casos hem utilitzat la simbologia de l'AFI —en tipus SIL Doulos IPA—, emprada també en obres recents, com ara la *Gramàtica del català contemporani* (Solà & al., ed., 2002), d'acord amb les característiques fonètiques de la llengua en qüestió (7). Quan es tracta d'un mot no català, majoritàriament hem utilitzat la transcripció fonètica que apareix als diccionaris de pronúncia respectius o en altres obres de referència.

- (7) **Asterix** *m.* [as'te.riks] || [əs'teriks] *fr.* [aste'ʁiks]
Cawley [kɔʎi | 'kaʎi] *ang.* [k'hɔ:li || k'hɑ:li]
Guizhou [gi'zow | kwɛjʈʃow] *mand.* [kwɛjʈʃow]

Pel que fa al tipus de transcripció, s'ha considerat que el més adequat era utilitzar una transcripció fonètica relativament estreta, més detallada que la fonològica i menys que l'al·lofònica, amb la intenció que pugui ser útil —és a dir, prou informativa— tant per al parlant català com per al forà. Possiblement els aspectes més rellevants d'aquest tipus de transcripció són l'ús dels aproximants [β δ γ] —observi's la manca de diacrític d'aproximació ampla— i del lateral alveolar velaritzat [ʈ], propi de les varietats estudiades. Per tant, la simbologia respecte al català és la següent:

sons vocàlics: [i e ε a ə ɔ o u]

sons consonàntics:

[p b t d k g f v s z ʃ ʒ ts dz tʃ dʒ m n ɲ r r l λ β δ γ j w]

(cf. l'*inventari fonemàtic*:

/ i e ε a (ə) ɔ o u \ p b t d k g f s z ʃ ʒ ts dz tʃ dʒ m n ɲ (r) r r l λ j w /)

Com s'ha pogut observar en els exemples que s'han reproduït fins ara, hem marcat els accents *primaris* i els *secundaris* amb el símbol de l'AFI que correspon: [ˈ] i [ˌ], respectivament. Els *allargaments* els hem indicat amb [ː] en casos puntuals, com són els allargaments vocàlics per contacte de dos sons idèntics ([aa] > [aː]) o en les realitzacions allargades dels oclusius bilabial i velar sonors en els grups consonàntics *-bl-*, *-gl-* ([bʈ] [gʈ]) posttònics. En canvi, en la duplicació de sons per efectes

assimilatoris hem preferit mantenir el símbol geminat ([dm] > [mm]). D'altra banda, l'usuari trobarà pocs exemples de transcripcions amb sons volats —o superindexats. En català, només es fan servir en algunes realitzacions nord-occidentals en què perceptivament es constata la presència d'un so aproximant palatal per contacte amb un palatal: [rɔʎzɛ] (cf. [kajʃɛ]). En altres llengües, especialment l'anglesa, s'hi empren quan s'escau.

És important assenyalar també que el *DPC* incorpora la separació sil·làbica en les transcripcions nord-occidentals, amb un punt subscript. Per un costat, aquesta és una novetat respecte a la resta de diccionaris de pronúncia del català, exceptuant algun cas (Bruguera, 1990, 2004²), en què només es fa a les entrades lèxiques. Per l'altre, l'usuari podria considerar que el fet d'incorporar únicament la separació sil·làbica en les formes nord-occidentals crea certa incoherència formal. Tanmateix, respon a dues raons fonamentals. La primera és que s'ha considerat que la separació sil·làbica de la forma —o les formes— en català central es pot deduir de la nord-occidental, amb la qual cosa s'afavoreix la simplicitat formal; la segona té a veure amb les transcripcions de llengües foranes, ja que en aquest cas o bé és una informació difícil d'obtenir o bé hi ha diferents alternatives (Jones, 2003¹⁶ [1917] i Wells, 2000² [1990]) de separació sil·làbica.

Tipogràficament, la *transcripció fonètica* apareix entre claudàtors. La variació *segmental* s'assenyala amb una barra vertical (|) i la *morfològica* amb una barra inclinada (\). Les transcripcions segons la varietat estàndard se separen amb una barra doble (||) i les que corresponen a una altra llengua es distingeixen amb la indicació de la llengua, en cursiva i de forma abreujada (p.e. *ang.*, *it.*, etc.).

3.4.2. Variants fonètiques

En relació amb les variants fonètiques que, com hem vist, és una de les principals aportacions del *DPC*, l'usuari pot trobar diferents possibilitats:

1) Una sola forma fonètica (amb o sense variants)

Aquest és el cas menys usual. Només es produeix en dos ocasions: quan la realització fonètica coincideix en les dues varietats del català (8) o perquè es tracta d'un mot d'origen forà, que manté la pronúncia originària (9).

- (8) **ADH** *f.* [a.ðe'ak]
bronqui *m.* [ˈbrɔŋ.ki]
cd-rom *m.* [se.ðe'rom |θe. (!)]
dimissió *f.* [di.mi.sio |'sjo |'zjo (!)]

- (9) **ad libitum** *loc. adj. & adv.* [ad'li.βi.tum]
Adeste fideles [aðes.te.fi'de.ʎes]
gulasch [gu'ʎaʃ] *fr.* (< hong.) [gu'ʎaʃ]

2) *Una o més formes per al català nord-occidental i una, o més d'una, per al central*

L'usuari trobarà només una forma per a cadascuna de les dues varietats quan no es produeix variació fonètica intradialectal, moltes vegades perquè es tracta de mots d'ús poc freqüent, de vocabulari especialitzat o neologismes (10). De totes maneres, el més habitual és que trobi diferents formes per al nord-occidental i només una per al central (a vegades amb una subvariant), ja que en aquest cas s'incorpora només la forma estàndard referencial (11), llevat que aquesta pugui considerar-se doble (cf. 12). És possible també que en algunes transcripcions del català central s'hi adjunti més d'una forma, si considerem la variació molt estesa (12).

(10) **ADN** *m.* [a.ðe'e.ne] || [aðe'enə]

cinemòmetre *m.* [si.ne'mə.me.tre] || [sinə'məmətɾə]

eurodiputat *m.* [ew.ro.ði.pu'tat] || [ewruðipu'tat]

(11) **alfabetització** *f.* [aʎ.fa.βe.ti.dʒa.si'o l.za. 'sjo] || [əʎfəβətidʒəsi'o 'sjo]

adoctrinable *adj.* [a.ðok.tri'na.βte l.b:te l.pʎe (!)] || [əðuktri'nab:ʎə l.pʎə (!)]

(12) **lleï** *f.* ['ʎej] || ['ʎej | 'ʎej]

paciència *f.* [pa.si'en.si.e 'sjen. l.sjɛ] || [pəsi'ensia 'sjen 'len 'sjen | sjɛ]

tema *m.* ['te.mɛ] || ['temə | 'təmə]

Convé tenir clar que quan apareix més d'una variant, la primera, de cada costat de la doble barra, correspon sempre a la forma estàndard: en primer lloc, i a l'esquerra, la nord-occidental —de la mateixa manera que Ponent es troba a l'esquerra de l'observador d'un mapa. La resta de formes es poden valorar de diferent manera, tot i que aquesta és una informació no explicitada en el *DPC*: formes que, per l'ús que se'n fa, també podrien considerar-se estàndards o formes molt habituals en registres informals (diftongacions, vg. 12); formes clarament no recomanables —indicades amb el símbol (!)—, o formes la no acceptabilitat de les quals caldria replantejar-se, com ara la pronúncia allargada del lateral (13).

(13) **atmosfera** *f.* [ad.mos'fe.re lam.mos' l'mçs (!)] || [ədmus'ferə ləm.mus' | əd'mɔsfərə (!)]

medul·la *f.* [me'ðuʎ.ʎe 'ðu.ʎe l'mɛ. (!)] || [mə'ðuʎə 'ðuʎə l'mɛ (!)]

3) *Una o més formes per al català i per a alguna altra llengua*

Aquesta possibilitat correspon als manlleus o als mots no adaptats al català (14).

(14) **achtung** ['axtuŋ | 'ahtuŋ] *al.* ['ʔaxtuŋ]

Algesires [aʎ.ʒe'zi.res] || [əʎʒə'zirəs] *esp.* [alxe'θiras]

British Airways® [bri.ti'ʒɛr.wejs 'ʒɛr.] *ang.* [ˌbrɪtɪʃ 'eəweɪz | ˌbrɪtɪʃ 'eɪweɪz]

Mao Zedong / Mao Tse-Tung [mao.t͡sɛˈtuŋ] || [mawtsəˈtuŋ] *mand.*
[máwtsəˈtūŋ]

3.5. Colofó: ampliació a les pronúncies valenciana i balear i digitalització

La darrera fase del *DPC* preveu incloure la pronúncia valenciana i balear (cf. Julià-Muné & Creus, 2004), que completaria els dos blocs dialectals: occidental i oriental. De moment no s'hi incorporarien les varietats septentrional o rossellonesa i l'algueresa, tot i que tindrien cabuda en la part descriptiva de la *Introducció*.

Finalment caldria afegir que atès que la lingüística, i concretament la fonètica, no pot obviar ni els avenços tecnològics ni les necessitats —de vegades, comoditats— dels usuaris, està prevista la digitalització del diccionari, o el que és el mateix, la seva disponibilitat com a base de dades electrònica que pot afavorir aplicacions tecnofonètiques diverses.

4. CONCLUSIONS

Com hem pogut constatar, malgrat el gavadal d'obres lexicogràfiques de què gaudeix el català, encara no disposem del diccionari de pronúncia que tota llengua de cultura hauria de tenir. Ara per ara, o bé els repertoris lexicogràfics han esdevingut obsolets o bé els publicats durant les darreres dècades són insuficients per l'abast del lèxic inclòs, per la manca d'informació fonètica o morfològica i per la parcialitat de la pronúncia, que no abraça la major part del domini lingüístic. Tanmateix, amb el projecte de *DPC* s'intenta subvenir a les necessitats lexicogràfiques del català de la manera més completa possible.

El *DPC* pretén ser essencialment un diccionari de pronúncia de la llengua catalana *actual* —enfocat des d'un angle descriptiu, sense oblidar, tanmateix, el vessant ortoèpic—, pel que fa al corpus que aplega, i d'*ús real* en relació amb les realitzacions fonètiques que s'hi incorporen. És justament per aquesta raó que un diccionari d'aquestes característiques ha d'incorporar variants fonètiques, encara que, per la mateixa naturalesa de la variació lingüística i les limitacions de tota tasca humana, aquesta informació no sigui completa. De fet, això posaria en evidència la necessitat d'ampliar l'àmbit de la recerca lingüística a fi de poder disposar d'un diccionari complet, amb la pronúncia, a més, de les varietats valenciana i balear. Per això el *DPC* va néixer com un 'diccionari de pronúncia de la varietat nord-occidental del català' (1994-2000), per ampliar-se a un 'diccionari de pronúncia *catalana*' —restringida al nord-occidental i central— (2001-2003) i aspirar a esdevenir finalment un 'diccionari de pronúncia *del català*' amb la inclusió de les principals varietats diatòpiques de la llengua (2004-2008).

APÈNDIX: ALGUNES MOSTRES DEL *DPC*

[...]

Abreviacions

La pronunciació de les abreviacions s'ha d'indicar cas per cas, ja que no és previsible. És convenient de distingir-ne dos tipus:

Pronúncia síglica (sigles individuals):

BBC [be.βe'se] *ang.* [bi:bi'si:]

PSC [pe'e.se.se] || [pe'e.sə.se]

Pronúncia acronímica (sigles agrupades i acrònims):

AFI [ʼa.fi] *ang.* **IPA** [aɪpʰi:'eɪ] **Fondescat** [fon.des'kat]

OTAN [o'tan] || [u'tan] *ang.* **NATO** [neɪtəʊ || 'neɪrəʊ]

[...]

adepte, -a *adj., m. & f.* [aðep.te'ε] || [əðeptə'ə]

adequació *f.* [a.ðe.kwa.si'o 'lsjo] || [əðəkwa'si'o 'lsjo]

adequadament *adv.* [a.ðe.kwa.ða'men l.ðe'] || [əðəkwaðə'men]

adequar, -se *v.* [a.ðekwa'r.se 'kwas] || [əðəkwa'rsə]

(*s'adequa, -qüin* [saðe.kwel.kwe'kwɪn || səðekwe'kwɪn])

adequat, -ada *adj.* [a.ðe'kwat'a.ðe] || [əðəkwat'aðə]

adermina *f.* [a.ðer'mi.ne] || [əðər'minə]

adés *adv.* [a'ðes] || [əðes]

adesiara *adv.* [a.ðe.zi'a.rε 'zja.] || [əðəzi'arə 'zja]

ADESLAS *f.* [a'ðez.ʃas] || [a'ðezʃas | əðezʃəs]

Adeste fideles [aðes.te.fiðe.ʃes]

adéu *interj.* [a'ðew] || [əðew]

adéu-siau *interj.* [aðew.si'aw 'sjaw] || [əðewsi'aw 'sjaw]

ADF *m. & f.* [a.ðe'e.fe] || [aðe'efə]

ADH *f.* [a.ðe'ak]

adherència *f.* [a.ðe'ren.si.e l.sje] || [əðə'rensiə 'ren l.sjə]

adherent *adj., m. & f.* [a.ðe'ren] || [əðə'ren]

adheriment *m.* [a.ðe.ri'men] || [əðəri'men]

adherir, -se *v.* [a.ðe'ri'r.se 'ris] || [əðə'ri/rsə]

adhesió *f.* [a.ðe.zi'o 'zjo] || [əðəzi'o 'zjo]

adhesiu, -iva *adj., m.* [a.ðe'ziw'li.βε] || [əðə'ziw'liβə]

adhesivitat *f.* [a.ðe.zi.βi'tat] || [əðəziβi'tat]

àdhuc *adv.* [a.ðuk]

adiabàtic, -a *adj.* [a.ði.aβa.tik'ε l.ðja'] || [əðiəβatik'ə l.ðjə']

[...]

Africat

So consonàntic que s'articula amb una primera fase d'*oclusió* seguida d'una de *constricció* que produeix *fricció* perceptible en el mateix punt d'*articulació* i per mitjà dels mateixos òrgans articuladors. Es diu que són fases o moments articulatoris homorgànics.

Exemples del català

tots [ˈtots]   *potser* [poˈtse] || [puˈtse | puˈtse]   *dotze* [ˈdo.ðze] || [ˈdodzə]
cotxe [ˈkotʃe] || [ˈko.tʃə]   *tot Xina* [toˈtʃi.nə] || [toˈtʃinə]
metge [ˈme.ðʒe] || [ˈmedʒə]

Alerta!

Capsa [ˈkap.sə] || [ˈkapsə] o *taxi* [ˈtak.si] tenen una seqüència consonàntica d'oclusiu+fricatiu cadascun, però no es tracta de sons africats ja que cap dels dos membres de la parella no són homorgànics, és a dir, no comparteixen el punt d'articulació: [ps]: oclusiu *bilabial* + fricatiu *alveolar*; [ks]: oclusiu *velar* + fricatiu *alveolar*.

Exemples d'altres llengües

Espanyol: *coche* [ˈkotʃe]   *Basc*: *itsusi* 'lleig' [iˈʃuʃi]; *zortzi* 'vuit' [ʒoɾt̪si]
Anglès: *church* 'església' [tʃɜːtʃ]; *judge* 'jutge/jutjar' [dʒʌdʒ]

[...]

aïllant *adj.*, *m.* [a.iˈʎan] || [əiˈʎan]

aïllar *v.* [a.iˈʎa] || [əiˈʎa]

aïllat,-ada *adj.* [a.iˈʎatʎa.ðə] || [əiˈʎatʎaðə]

AILLC *f.* [a.iˈʎkʎk | aˈjʎkʎk | aˈiˈʎkʎk] || [aiˈʎkʎk | aˈjʎkʎk | əiˈʎkʎk]

Ainsworth [ˈajnz.wor ˈejnz.] || [ˈajnzwor ˈejnz ɪwər] *ang.* [ˈeɪnzwəθ | ˈeɪnzwəθ]

aimara *adj.*, *m.* & *f.* [ajˈma.rə] || [əjˈmarə]

Aimée, Anouk *f.* [a.nu.keˈme] *fr.* [eˈme]

Aimeric/Ei- *m.* [aj.meˈrik/ej.] || [əjməˈrik]

aimia *f.* [ajˈmi.ə] || [əjˈmiə]

aimina *f.* [ajˈmi.nə] || [əjˈminə]

aiminada *f.* [aj.miˈna.ðə] || [əjmiˈnaðə]

aïna *f.* [a.i.nə] || [əˈinə]

Aina *f.* [aj.nə] || [ˈajnə]

aïnada *f.* [a.iˈna.ðə] || [əiˈnaðə]

aïnar *v.* [a.iˈna] || [əiˈna]

Ainaud [eˈno] *fr.* [eˈno]

Aino(h)a *f.* [ajˈno.ə | a] || [əjˈnoə | ajˈnoa]

ainuid, -a *m.* & *f.*, *adj.* [ajˈnujɫj.ðə] || [əjˈnujɫjðə]

Air France® [eɪˈfrɑns] *fr.* [ɛʁˈfʁɑ̃s]

aira *f.* [ˈaj.rɛ] || [ˈaj.rə]
airada *f.* [ajˈra.ðɛ] || [əjˈraðə]
aïrament *m.* [a.i.raˈmen] || [əi.rəˈmen]
aïrar, -se *v.* [a.i.raɾˌse ˈras] || [əiˈra/rsə]
airbus/A-® *m.* [erˈβus lɛrˈ] || [erˈβus] *ang.* [ˈeəbʌs || ˈeɪˈbʌs]
airbag *m.* [erˈβak ˈɛr.] || [erˈβak ˈɛr] *ang.* [ˈeəbæg || ˈeɪˈbæg]
aire *m.* [ˈaj.rɛ] || [ˈaj.rə]

[...]

BBC *f.* [be.βeˈse ˈθe (!)] *ang.* [ˌbiːbiˈsiː]
BBS *m.* [be.βeˈe.se] || [beβeˈesə]
BBVA *m.* [be.βe.βeˈa] *esp.* [beβe,uβeˈa]
be *m.* [ˈbe]
be *f.* [ˈbe]
bé *adv., conj., m.* [ˈbe]
bee *interj.* [ˈbeː]
beabà *m.* [be.aˈβa] || [beəˈβa]
beaces *f.* [beˈa.ses] || [beˈasəs]
Bearn [beˈarn]
bearnès, -esa *adj., m. & f.* [be.arˈnesˌe.zɛ] || [beərˈnesˌɛzə]
beat (generació _) *adj., m. & f.* [ˈbit] *ang.* [ˈbiːt]
beat, -a *adj., m. & f.* [beˈatɛ] || [beˈatə]
beatamaria *f.* [be.a.ta.maˈri.e ˌtɛ.] || [be.atəməˈriə]
beateri *m.* [be.aˈtɛ.ri] || [beətəri]
beateria *f.* [be.a.teˈri.e] || [beətəriə]
beatífic, -a *adj.* [be.aˈti.fikˌɛ] || [beətifikə]
beatificació *f.* [be.a.ti.fi.ka.siˈo ˈsjo] || [beətifikəsiˈoʎsjo]
beatíficament *adv.* [be.a.ti.fi.kaˈmen ˌkɛˈ] || [beətifikəˈmen]
beatificar *v.* [be.a.ti.fiˈka] || [beətifiˈka]
beatíssim, -a *adj.* [be.aˈti.simˌɛ] || [beətisimə]
beatitud *f.* [be.a.tiˈtut] || [beətiˈtut]
beatnik *adj., m. & f.* [ˈbin.nik | ˈbid.nik] *ang.* [ˈbiːtnɪk]
Beatriu *f.* [be.aˈtriw] || [beəˈtriw]
Beatles [ˈbi.teɪls] || [ˈbitɛɪls] *ang.* [ˈbiːtəlz || ˈbitɹəlz]
Beatty [ˈbi.ti] *ang.* [ˈbiːti || ˈbiːri]
beatus ille *m.* [be.a.tuˈziɫ.ɛ]
Beaufort [boˈfɔrt] *fr.* [boˈfɔːʁ]
beaujolais [boʒoˈle] || [boʒoˈle | buʒuˈɛ] *fr.* [boʒoˈle]
beaumontès, -esa *adj., m. & f.* [be.aw.monˈtesˌe.zɛ] || [beawmunˈtesˌɛzə]
beautiful people [ˌbju.ti.fuɫˈpi.poɫ] || [ˌbju.ti.fuɫˈpi.pəɫ] *ang.* [ˌbjuːtɪfəɫ ˈpiːpəɫ || ˌbjuːrəfəɫ ˈpiːpəɫ]
Beauvoir [boˈβwar] *fr.* [boˈvwaːʁ]
bebè *m.* [beˈβe] || [bəβɛ]
 [...]

Pronunciació de la lletra 'C'

Individual 'C':

- [k] —Seguida d'una vocal posterior: 'a, o, u': *cas* [ˈkas], *cos* [ˈkɔs], *cus* [ˈkus]
 —Seguida de 'l, r': *classe* [ˈkl̩a.se] || [ˈkl̩a.sə], *creu* [ˈkrew] || [ˈkr̩ew]
 —Seguida d'una consonant sorda: *acte* [ˈak.te] || [ˈak.tə], *sucs* [ˈsuks]
 —En posició final i davant de la lletra 'h': *urc* [ˈurk], *Vic* [ˈbik], *Poch* [ˈpɔk]
 [Ø] Pot emmudir-se en posició final, després de consonant nasal: *banc* [ˈban]
 [g] Seguida d'una consonant sonora: *dracma* [ˈdrag.mə] || [ˈdrag.mə],
èczema [ˈeg.zə.mə] || [ˈeg.zə.mə]
 [s] Seguida d'una vocal anterior: 'e, i': *cel* [ˈsɛl], *circ* [ˈsirk]
 [tʃ] En manlleus de l'italià: *Cinquecento* [tʃin.kweˈtʃen.to]

Geminada 'CC'

- [k.s] *acció* [ak.siˈo ˈsjo] || [ək.siˈo ˈsjo], *accent* [akˈsen] || [əkˈsen]

[...]

cavil·lar v. [ka.βiˈl̩a l̩.βiˈl̩a] || [kəβiˈl̩a l̩βiˈl̩a]

cavil·lós, -osa adj. [ka.βiˈl̩osˌo.zə l̩.βiˈl̩os] || [kəβiˈl̩osˌo.zə l̩βiˈl̩os]

cavil·losament adv. [ka.βiˈl̩to.zaˈmen l̩.βiˈl̩to. l̩.zə] || [kəβiˈl̩to.zəˈmen l̩βiˈl̩to]

cavim m. [kaˈβim] || [kəˈβim]

cavista m. & f. [kaˈβis.teˌl̩tə] || [kəˈβistə]

cavitació f. [ka.βi.ta.siˈo ˈsjo] || [kəβitəsiˈo ˈsjo]

cavitari, -ària adj. [ka.βiˈta.riˌə l̩.rjə] || [kəβiˈtaɾiˌə l̩rjə]

cavitat f. [ka.βiˈtat] || [kəβiˈtat]

cavó m. [kaˈβo] || [kəˈβo]

cavorca f. [kaˈβɔr.kə] || [kəˈβɔrkə]

càvum m. [ˈka.βum]

Cawley [ˈkoʎi | ˈkaʎi] ang. [ˈkʰɔːli | ˈkʰɑːli]

Caxton [ˈkəkstɔn] || [ˈkəkstən] ang. [ˈkʰækstɹ̩n]

caytonials f. [kaj.to.niˈaʎs ˈnjajts] || [kəjtuniˈaʎs ˈnjajts]

cb f. [seˈβe | θeˈβe (!)]

CBS f. [se.βeˈe.se ʎθe. (!)] || [seβeˈesə ʎθe (!)] ang. [ˌsiːbiːes]

cc, CC [seˈse | θeˈθe (!)]

CCCB m. [se.se.seˈβe | ʎθe.θe.θeˈβe (!)]

CCRTV f. [se.se.ɛ.re.teˈβe ʎθe.θe. (!)] || [se.se.ɛ.rə.teˈβe ʎθeθe. (!)]

cd m. [seˈðe | θeˈðe (!)]

CCG m. [se.seˈze | θe.θeˈze (!)]

cd-rom m. [se.ðeˈrom ʎθe. (!)]

ce f. [se | ʎθe (!)]

CEAB m. [seˈap | θeˈap (!)]

CEAC m., f. [seˈak | θeˈak (!)]

CEAO *f.* [se'a.o | θe'a.o (!)]

ceba *f.* [se.βε] || [seβə]

cebaci, -àcia *adj.* [se'βa.si\ε |.sje] || [səβasi\ə |sje]

[...]

Guissona [gi'so.ne 'zo. (!)] || [gi'sonə]

Guistà *m.* [gi'sta]

guit, -a *adj.* [git\ε] || [git\ə]

guitar *v.* [gi'ta]

Guitard/-t *m.* [gi'tart 'tar]

guitarra *f.* [gi'ta.re] || [gi'tarə]

guitarrer, -a *m. & f.* [gi.ta're\re] || [gitə're/rə]

guitarrista *m. & f.* [gi.ta'ris.te\te] || [gitə'ristə]

guitarró *m.* [gi.ta'ro] || [gitə'ro]

Guitar *m.* [gi'te]

Guitmond *m.* [gid'mon]

guitza *f.* [gi.ðze] || [gidzə]

Guiu *m.* [giw]

guiula *f.* [giw.tε] || [giw\ə]

Guivernau *m.* [gi.βe'rnaw] || [giβə'rnaw]

Guivorada *f.* [gi.βo'ra.ðe] || [giβu'radə]

guix/G- *m.* [gi]

guixa *f.* [gi.fε] || [gi\ə]

Guixà *m.* [gi'ja]

guixada *f.* [gi'ja.ðe] || [gi'jadə]

guixaire *m. & f.* [gi'jaj.re\re] || [gi'jajrə]

guixar *m., v.* [gi'ja]

guixenc, -a *adj.* [gi'jeŋ\ke] || [gi'jeŋkə]

guixer, -a *adj., m. & f.* [gi'je\re] || [gi'je'rə]

guixeria *f.* [gi.je'ri.e] || [gi\ə'riə]

Guixers [gi'jes 'ses]

guixó *m.* [gi'fo]

Guixols (Sant Feliu de __) [gi.'fo\ts] || [gi'fu\ts]

guixot *m.* [gi'fo\ts]

guixoter, -a *m. & f.* [gi.'fo'te\re] || [gi'fu'te'rə]

Guiyang [gi'jaŋ | kwej'jaŋ] *mand.* [kwej'jaŋ]

Guizhou [gi'zow | kwej't'ow] *mand.* [kwej't'ow]

Gujarat [gu.ʒa'rat] || [gu.ʒə'rat] *hindi* [gudʒ'rat]

gujarati *m., adj.* [gu.ʒa'ra.ti] || [guʒə'rat] *hindi* [gudʒ'rat]

gulag/G-/GULAG *m.* [gu'ɫak]

gular *adj.* [gu'ɫa]

gulasch [gu'ɫaʃ] *fr. (< hong.)* [gu'ɫaʃ]

Gulbenkian [gu'ɫβeŋ.ki.an |.kjan] || [gu'ɫβeŋkiən |βeŋ |kjan]

gules *m.* [gu.ɫes] || [gu'ɫəs]

[...]

precís, -isa *adj.* [pre'sis'i.ɛ] || [prə'sis'izə]**precisament** *adv.* [pre,si.za'men lzi. (!) l.ɛ'] || [prə'sizə'men lzi (!)]**precisar** *v.* [pre.si'za lzi' (!)] || [prəsi'za lzi' (!)]**precisió** *f.* [pre.si.zi'o lzi. (!) 'zjo] || [prəsizi'o lzi (!) 'zjo]**precitat, -ada** *adj.* [pre.si'tat'a.ðɛ] || [pres'itat'aðə |prəsi']**preclar, -a** *adj.* [pre'kʎa/.rɛ] || [prək'ʎa'rə]**preclarament** *adv.* [pre,kʎa.ra'men l.rɛ'] || [prək'ʎarə'men]**preclàssic, -a** *adj.* [pre'kʎa.sik'ɛ] || [pre'kʎasik'ə]**preclusió** *f.* [pre.kʎu.zi'o 'zjo] || [prəkʎuzi'o 'zjo]**precoç** *adj.* [pre'kos 'kɔs] || [prək'ɔs]**precocció** *f.* [pre.kok.si'o 'sjo] || [prekuksi'o 'sjo]**precocitat** *f.* [pre.ko.si'tat] || [prəkusi'tat]**precoçment** *adv.* [pre.koʒ'men l.kɔʒ'] || [prəkɔʒ'men]**precognició** *f.* [pre.koŋ.ni.si'o l.kog. 'sjo] || [prekuŋnisi'o lkug 'sjo]**precolombí, -ina** *adj.* [pre.ko.ʎom'bi'l.nɛ] || [prekuʎum'bi'l'nə]

[...]

prenatal *adj.* [pre.na'tat] || [prenə'tat | prənə'tat]**prendre** *v.* [pen.dre 'pren (!)] || [pɛndrə 'pren (!)]**prededor, -a** *adj.* [pre.ne'ðo'l.rɛ] || [prənə'ðo'l'rə]**prenoció** *f.* [pre.no.si'o 'sjo] || [prənusi'o 'sjo]**prenom** *m.* [pre'nɔm] || [prə'nɔm | prən'ɔm]**prenotar** *v.* [pre.no'ta] || [prən'u'ta]**prènsil** *adj.* [pren.siʎ | pren'siʎ (!)] || [prɛn.siʎ | prən'siʎ (!)]

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALBAIGÈS, Josep M. (2000¹¹ [1980]): *Diccionari de noms de persona*. Barcelona: Edicions 62.
- ALCOVER, Antoni M. & MOLL, Francesc de B. (1978² [1926/1930-1962/1968]): *Diccionari català-valencià-balear* (10 vol.). Palma de Mallorca: Moll. (DCVB).
- BRUGUERA, Jordi (1990, 2004²): *Diccionari ortogràfic i de pronúncia*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- CABRÉ I CASTELLVÍ, M. Teresa; YZAGUIRRE, Lluís de & CLUA, Esteve (2000): “Diccionari ortològic català”, dins Creus, Julià & Romero (ed.), 315-320.
- CABRÉ I MONNÉ, Teresa (1992-93): “Ortografia i pronúncia als diccionaris catalans”, *Llengua & Literatura* 5, 353-370.
- COLELL, David (2003): “La pronúncia dels neologismes en català”, *Sintagma* 15: 5-21.
- COMISSIÓ DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA DE TVC (1995): *El català a TV3: Llibre d'estil*. Barcelona: TVC/Edicions 62.
- CREUS, Imma (2005): “Resseña del Diccionari ortogràfic i de pronúncia de Jordi Bruguera (2004, 2^a ed.)”, *Estudis Romànics* XXVII, 403-410.
- CREUS, Imma; GONZÁLEZ, Rodolf & JULIÀ, Joan (1998): “Dialectalismes i diccionaris: entre la tradició i la variació”, *Sintagma* 10, 61-80.

- CREUS, Imma; JULIÀ, Joan & ROMERO, Sílvia (ed.) (2000): *Llengua i mitjans de comunicació. Actes del Congrés de Llengua i Mitjans de Comunicació* (Lleida, 1999). Lleida: Pagès.
- DIÀFORA *Diccionari essencial castellà-català català-castellà*. Barcelona [vg. Rafel, Joaquim (1982)].
- Dictionnaire de la langue française 'petit Robert'* (1982 [1967]). Paris: Le Robert.
- DUDEN *Aussprachewörterbuch* (2000 [1962]). Mannheim: Dudenverlag.
- ELIES, Pere (1975): *Canigó Diccionari català-castellà castellà-català*. Barcelona: Sopena.
- (1979): *Diccionari Iter català-castellà i castellà-català*. Barcelona: Sopena.
- Gran Diccionari de la llengua catalana* (1998). Barcelona: Enciclopèdia Catalana. (GDLC)
- HAUGEN, Einar ([1972² [1950]]): *First Grammatical Treatise*. London: Longman.
- HEALY, John F. (1993): *The Early Alphabet*. London: British Museum Publications.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1990a): *Proposta per a un estàndard oral, I: Fonètica*. Barcelona: IEC.
- (1990b): “Proposició sobre els sistemes de transliteració i transcripció dels mots àrabs en català”, dins *Documents de la Secció Filològica I*. Barcelona: IEC, 141-158.
- (1995): *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona / Palma de Mallorca / València: Edicions 3 i 4, Ed. 62, Editorial Moll, Enciclopèdia Catalana, PAM. (DIEC)
- (1996): “Proposta sobre el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos al català”, dins *Documents de la Secció Filològica III*. Barcelona: IEC, 55-89.
- (1999): *Aplicació al català dels principis de transcripció de l'Associació Fonètica Internacional*. Barcelona: IEC.
- (2003): “Proposta de transcripció de l'hebreu en textos escrits en català”, dins *Documents de la Secció Filològica IV*. Barcelona: IEC, 39-72.
- IPA: Vegeu THE INTERNATIONAL PHONETIC ASSOCIATION.
- JONES, Daniel (2003¹⁶ [1917]): *English Pronouncing Dictionary*. Cambridge: Cambridge University Press (ed. per P. Roach & J. Hartman & J. Setter) (amb CD). (EPD).
- JULIÀ I MUNÉ, Joan (1996): “El projecte DIFON: Diccionari de la pronúncia del català nord-occidental”, dins A. Agustí (ed.), *El nord-occidental entre dues llengües? Actes de les Jornades d'estudi del català nord-occidental*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 221-228.
- (2000): “L'onomàstica a la ràdio: descripció i propostes ortoèpiques”, dins Julià i Muné, J. (ed.), *Llengua i ràdio*. Barcelona: PAM, 183-194.
- “L'ortoèpia de l'onomàstica forana”, *Actes del 13è Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Girona, setembre 2003). [en premsa]
- JULIÀ-MUNÉ, Joan & CREUS, Imma (2003): “A New Dictionary of Contemporary Catalan Pronunciation”, *Proceedings of the 15th International Congress of Phonetic Sciences* (Barcelona 3-9 August). Causal Productions (3 vol./CD), I: 969-972.
- (2004): “Els (sub)corpus lingüístics del Diccionari de la pronúncia catalana”, dins M. P. Perea (ed.), *Dialectologia i recursos informàtics*. Barcelona: PPU, 237-274.
- KRECH, Hans & STÖTZER, Ursula (ed.) [AUTORENKOLLEKTIV] (1982): *Grosses Wörterbuch der deutschen Aussprache*. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut.
- LACREU, Josep (ed., 2001): *Diccionari valencià de pronúncia*. Alzira: Bromera.
- Longman Dictionary of Contemporary English* (1995 [1978]). Harlow: Longman.
- MARTINET, André & WALTER, Henriette (1973): *Dictionnaire de la prononciation française dans son usage réel*. Paris: France-Expansion.
- MESTRES, Josep M. & GUILLÉN, Josefina (2001² [1992]): *Diccionari d'abreviacions*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

- MORAN, Josep; BATLLE, Mar & RABELLA, Joan Anton (2002): *Topònims catalans. Etimologia i pronúncia*. Barcelona: PAM.
- PALOMA, David & RICO, Albert (2000): *Diccionari de pronúncia en català*. Barcelona: Edicions 62.
- RAFEL, Joaquim (1982): "Transcripción fonética". *Diccionari essencial castellà-català català-castellà*. Barcelona: Diàfora.
- RIERA-EURES, Manel & SANJAUME, Margarida (2002): *Diccionari d'onomatopeies i mots de creació expressiva*. Barcelona: Edicions 62.
- SOLÀ, Joan; LLORET, Maria-Rosa; MASCARÓ, Joan & PÉREZ SALDANYA, Manuel (ed., 2002): *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries (3 vol.). (GCC)
- TERMCAT (2001a): *Nou Diccionari de neologismes*. Barcelona: Edicions 62.
- (2001b): *Diccionari d'Internet*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- THE INTERNATIONAL PHONETIC ASSOCIATION (1949): *The Principles of the International Phonetic Association*. London: University College.
- (1999): *Handbook of the International Phonetic Association. A guide to the use of the International Phonetic Alphabet*. Cambridge: CUP.
- VENY, Joan & PONS, Lúdia (2001, 2004...): *Atles lingüístic del domini català, I, II...* Barcelona: IEC.
- VOX. *Diccionari manual castellà-català català-castellà* (1976²/1981⁵ [1974]). Barcelona: Biblograf.
- WARNANT, Léon (1968³ [1962]): *Dictionnaire de la prononciation française*. Gembloux: J. Duculot.
- WELLS, John C. (2000² [1990]): *Longman Pronunciation Dictionary*. Harlow: Longman. (LPD)
- WHEELER, Max (1980): "Phonological variation in contemporary Catalan". *Miscel·lània Aramon i Serra II*, 603-621.
- YZAGUIRRE, Lluís de & SALVÀ, Francesca (2003): "SOLC: An Orthological Database Server to Teach Catalan and to Improve its Knowledge", *Proceedings of the 15th International Congress of Phonetic Sciences*. Causal Productions (3 vol./CD), II: 2107-2109.